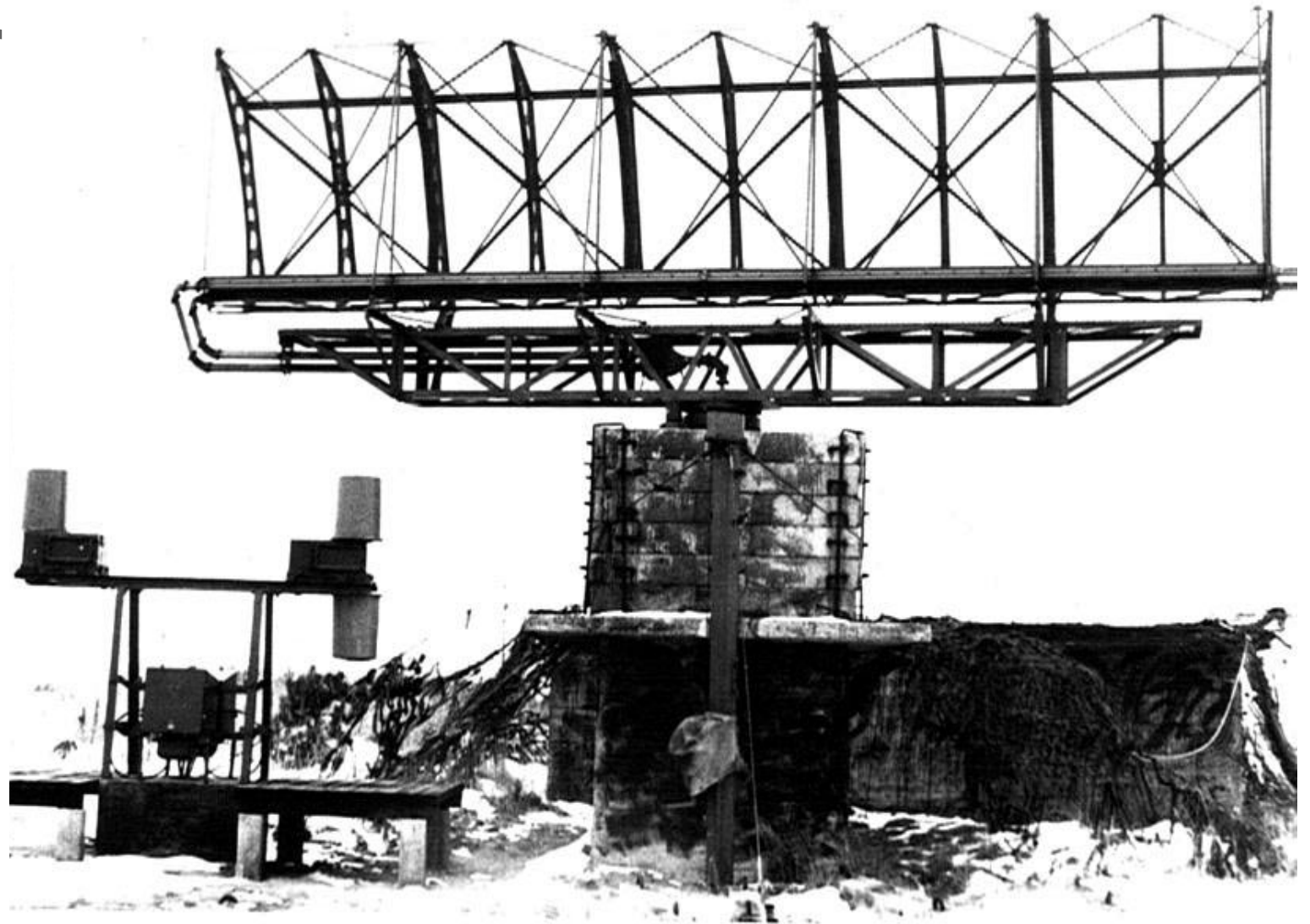

Sydkusten före, under och efter kriget

Av Fleming Eklund

Sandhammaren - ett strategiskt viktigt hörn av Skåne.

Sydkusten och i synnerhet Sandhammarhörnet hade en stor strategisk betydelse ur en militär synvinkel före kriget. Numera benämns området Österlen och är ett attraktivt område för pensionärsboende. Före kriget var det mest mindre jordbruk med mager jord och de boende delade sin tid med fiske för att dryga ut inkomsterna. Det är kuststräckan mellan Ystad och Simrishamn som avses, ungefär 50 km. Här fanns tre större hamnar avsedda för större fiskebåtar. Annars var det mest mindre båtar som låg längs kusten och drogs upp på stranden med hjälp av rullar och handvinschar. På vissa ställen fanns det kåser handgjorda med sten som skyddade mot bränningarna. De tre hamnarna var Brantevik, Skillinge och Kåseberga. Hamnarna var mycket viktiga för bygden.

I Sandhammaren fanns en mycket viktig fyr och en sjöräddningsbåt som enbart hade åror.

Den största attraktionen tiden före kriget var en flygtokig greve Hamilton som hade ett litet flygfält vid Hammars backar 8 km öster om Ystad. Greven flög med allt som han kunde få upp i luften. Kring honom samlades mycket ungdomar som hjälpte honom och dom fick naturligtvis flyga med. Han kallade det för "Sportflygskolan Ystad". Historierna om den flygande greven är otaliga. Den ena värre än den andra. I en lada vid sidan om banan byggde greven och hans ungdomar sina flygmaskiner själv. Verksamheten upphörde 1939. Kanske tog pengarna slut. Men man höll på i minst 10 år.

Kriget började i Polen och paniken började sprida sig i Sverige. Vi var ju inte precis beredda på något krig. Ett antal åtgärder vidtogs i Sverige för att öka vår försvarskraft. Den mycket omtalade Per Albinlinjen började man bygga framför allt för att skydda oss mot invasion från havet. Kusten runt Skåne var ju rätt inbjudande att göra landstigning mot.

Efter kriget kom någon i Kåseberga att tänka på en incident före kriget som ingen hade sett något hot i. Före kriget kom ett antal mycket eleganta tyska lustjakter av mahogny som lade till i Kåseberga hamn. Dessa lustjakter gick längs kusten fram och tillbaks och man trodde att personerna ombord badade. Men nu i efterhand har man förstått att dom mätte

vattendjupet på vissa ställen för att finna lämpliga platser för landstigning. Något år före kriget, 1937 eller 1938 passerade 600 tyska tonåriga "wandervögel" som det hette. De kom vandrande över backarna från Ystad. Det var som en gräshoppsvärm. De badade i havet och ortsbefolkningen låg och tittade på dom uppe från backen. Antagligen var syftet med deras vandring att spionera.

Att bygga Per-Albinlinjen skulle ju ta några år och kriget pågick redan. Under planeringsarbetet med Per-Albin linjen fick man, i all hast i början av kriget, bygga taggtrådshinder längs hela den Skånska kustlinjen. Detta arbete pågick i synnerhet nattetid. Sträckan Falsterbo-Simrishamn prioriterades. Totalt byggdes det mer än 1000 betongvärn. Värnen i Kåseberga var bland de första fortens eftersom man trodde att en invasion skulle komma via Kåseberga hamn eftersom det är ändå hamnen mellan Ystad och Skillinge. Uppe i backen där signalspaningsstationen ligger idag byggdes det tidigt ett observationsvärn från vilket man hade en fantastisk utsikt i över hela Kåsebergabukten. Härifrån spanade man med kikare och man hade dessutom fotokameror med objektiv med stora brännvidder för att kunna dokumentera intressanta fartyg som passerade. Tvärs över hamninloppet under vattenytan lades tjocka kättingar för att förhindra fientliga båtar att ta sig in i hamnen. Många soldater var förlagda i Kåseberga. I observationsvärnet var det mest spaning efter fartyg som gick i bornholmsgattet. Flygplansspaning skedde ifrån ett torn byggt av trä av personal från Flygvapnet.

Gloster Gladiator J8

I Sandhammarens fyr hade Marinen placerat många flottistobservatörer med häftiga kikare för spaning efter intressanta passerande fartyg genom bornholmsgattet ur en annan vinkel än den i Kåseberga.

Sandhammarens fyr var mycket viktig observationsplats dagtid. Senare utrustades fyren med spanings- och kommunikationsutrustning och var aktiv fram till 70-talet under kalla krigets dagar. Fyren samverkade med en större Kustspaningsradarstation (KSRR) mellan 1952 och fram till 80-talet som låg ett par km väster om fyren. Mellan 1942 och 1952 samverkade fyrens observatörer med bottenhydrofonstationen i Brantevik vars uppgift var kolla vad som hände

på natten i farvattnet mellan Skåne och Bornholm. Ljudupptagningsutrustningen och undervattenskablar ligger fortfarande kvar i vattnet utanför Brantevik. Man lyssnade framförallt efter fartygsmotorljud i vattnet mellan Brantevik och Bornholm. Den kunde ju enkelt upptäcka ett invasionsförsök nattetid med många fartyg. Observatörerna i fyren avvecklades under 70-talet.

I Nybrostrand satte man upp ett krigsflygfält i början av kriget. Det var en filial till F10 som vid den tiden låg i Malmö och senare i Ängelholm. Flygplanen var av typ Gloster Gladiator J8 och var avsedda för spaning i sydöstra Skåne.

Signal-spaning under "Kalla kriget"

Ett par år efter andra världskriget startade stormakterna det s.k. "Kalla kriget" som varade tills muren i Berlin föll. Där ockuperade länder som Polen och (Öst)Tyskland ja även de Baltiska staterna fick i uppdrag av ockupationsmakten Sovjetunionen att punktmarkera olika strategiska mål i Sverige. Vilket man också gjorde delvis mycket offensivt.

Vi var på ett sätt också ockuperade av dessa länders utsända agenter vars uppgift var att diskret hålla kontinuerlig kontroll på vad vi gjorde i Sverige som var intressant att observera och registrera. Speciellt var man intresserad av vår relation med olika Nato-länder.

Det förekom mycket besök av östagenter på våra olika militära hemliga platser. Alltså platser med militära uppgifter såsom t.ex fyrar, hamnar och militära anläggningar var kontinuerligt övervakade av olika östagenter som var här under olika förespeglningar. Dessa agenter var utrustade med klocka, anteckningsblock, kikare och kamera. Det var ingen sofistikerad teknisk utrustning precis.

Man körde omkring med både svensk-registrerade och även polskregistrerade personbilar. Många agenter rörde sig här under förespeglning att dom ville sälja trasmattor eller tavlor för att komma nära riktigt viktiga personer av befolkningen. Man sökte upp dessa för dom intressanta personer på deras hemadresser.

Eftersom vi är unikt naiva och aningslösa så gick det ju ofta bra. Dessa agenter var mycket offensiva och fick säkert fram de uppgifter som man hade i uppdrag att rekognosera väsentliga händelser. T.ex följdes nog alla militära övningar av dessa agenter. Så fort det hölls en militär övning eller manöver vimlade det östagenter vid dessa platser. Man agerade mycket fräckt och körde fram till platsen och man blev tillrättavisad att man kört förbi avspärningarna bad man artig om ursäkt men

körde oftast inte därifrån utan blev kvar på platsen och studerade noga vad svensk militär höll på med.

Alla fasta militära anläggningar såsom regemente, övningsfält, radarstationer, kanoner, skjutplatser, mobförråd, flygfält och hamnar stod under övervakning från dessa agenter. Dessutom dokumenterade man med fotografering det som gjordes och var av intresse. Dessa personer vistades mesta tiden i Sverige och vissa bodde här, men hade förmodligen släktingar i hemlandet så att hemlands-myndigheterna hade en hållhake på dom. Sverige med sin öppenhet och aningslöshet var ju ett lätt land att bedriva denna typ av verksamhet i. Man var alltså mycket mer offensiv här än vad som var möjligt att vara i Polen eller DDR.

Telefon-avlyssning

En annan verksamhet som dessa länder bedrev i Sverige var telefonavlyssning. Det gamla analoga telefonnätet var ju mycket lätt att "bugga" dvs att avlyssna och spela in telefonsamtal som hölls mellan viktiga personer. Man hade mycket klart för sig hur det svenska telefonnätet var uppbyggt. Man körde in i Sverige med lastbilar som var försedda med TIR-skyltar hade kapell av typ presenning och på flaket hade man en mottagningsutrustning med vilken man kunde ta emot trådlösa signaler från den lilla sändaren som man hade placerat vid telefonkopplingspunkten och på lastbilen hade man dessutom med sig ljudinspelningsutrustning. Så satt man alltså en bit ifrån telefonkopplingspunkten på flaket och gjorde vad man skulle utan att röja sig. Dessa kastbilar ägnade sig även åt annan slags signalspaning.

Denna verksamhet var mycket omfattande i hela Sverige. Det fanns ständigt många TIR skylt försedda, i synnerhet polska lastbilar i Sverige. Eftersom lastbilarnas kapell var av presenning kunde man även rigga mycket mottagningsantennor och radioutrustningar

på flaket utan att man rörde sig. Dessa polska lastbilar hade många misstankar emot sig men ingen gjorde någonting. Polackerna menade att om man hade en TIR-skylt så hade man också fri lejd och slapp kontroll av svensk polis och tull. Vilket man också gjorde.

Utrustning och alla funktioner på Sandhammarens fyr kartlades av agenterna. Det var av vikt att undersöka om man gjorde något på fyren som kunde försvåra och hota östs intressen. Man hade också till uppgift att planera för att kunna slå ut funktioner på fyrens utrustningar som inte gagnade östs intressen genom sabotage den dagen det kom order om det, högre uppifrån från öst vid ofred. Detta gäller inte alla fyrar utan speciellt Sandhammaren eftersom den var av stor strategisk betydelse och ingick i totalförsvaret. Men de viktigaste civila funktionerna var fyrens ljus och mistlur.

På Sandhammarens fyr fanns det under kalla krigets dagar 1947-1980 både civila och strategiska utrustningar och funktioner.

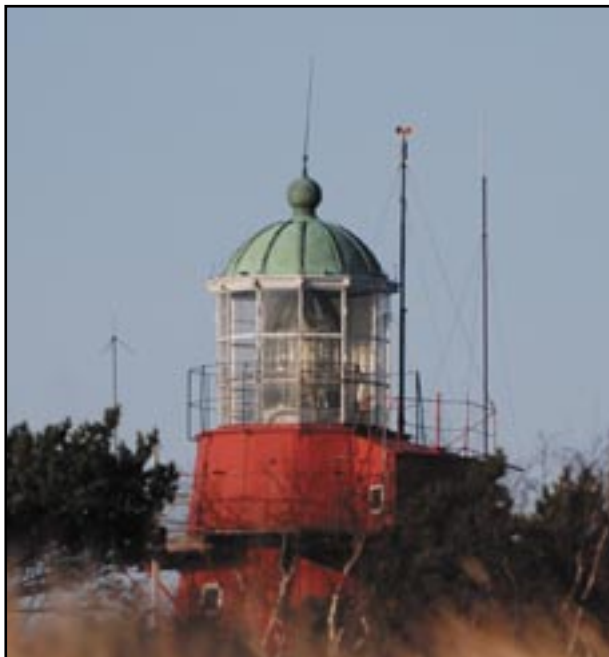
Öststats-agent.

Öststats-lastbil med signalspaningsutrustning.

Sandhammarens fyr

Sandhammarens fyr byggdes 1862 efter att sjöfarten i alla tider dessförinnan haft stora problem med navigeringen förbi Sandhammaren. På Bornholm fanns det också en fyr och för att det inte skulle kunna bli en förväxling så satte man för säkerhetsskull två identiska fyraren bit ifrån varandra för att sjöfararna skulle kunna navigera förbi Sandhammaren utan problem. Fyren gav fast vitt sken från en rovolje-brännare (Rapsoljebrännare)

År 1891 monterade man ner den fyren som var placerad längst in i landet från havet. Den nedmonterade fyren flyttades upp till Piteå Rönnskär. Kvarvarande fyr försågs då istället med linser som roterade runt med hjälp av ett lod och en lodregulator som håller garanterat korrekt hastighet. Denna utrustning finns fortfarande kvar och kan beskådas uppe i fyren. Lodet som drar runt linserna går i ett rör som sitter på utsidan av fyren. Dock är utrustningen som driver runt linserna numera försett med en elektrisk motor för att fyrpersonalen ska slippa veva upp lodet var fjärde timma.

Hastigheten på vridningen av linserna är bestämd till en blink var 5:e sekund. Vilket fortfarande är fyrens karaktär och de fyrar t.ex på Bornholm som det går att förväxla med har andra karaktärer. Samtidigt som fyren försågs med ett roterande linssystem ersattes rovoljelamporna med fotogenlampor som gav bättre ljus. Året var 1891.

Senare försågs fyren med mistlur som för att underlätta navigeringen för fartygen när det var nedsatt sikt och det inte gick att se fyrens ljus. År 1895 byggdes maskinhuset och där placerades två fotogendrivna luftkompressorer som skulle driva nämnda mistlurar som var placerade uppe på fyrbalkongracket.

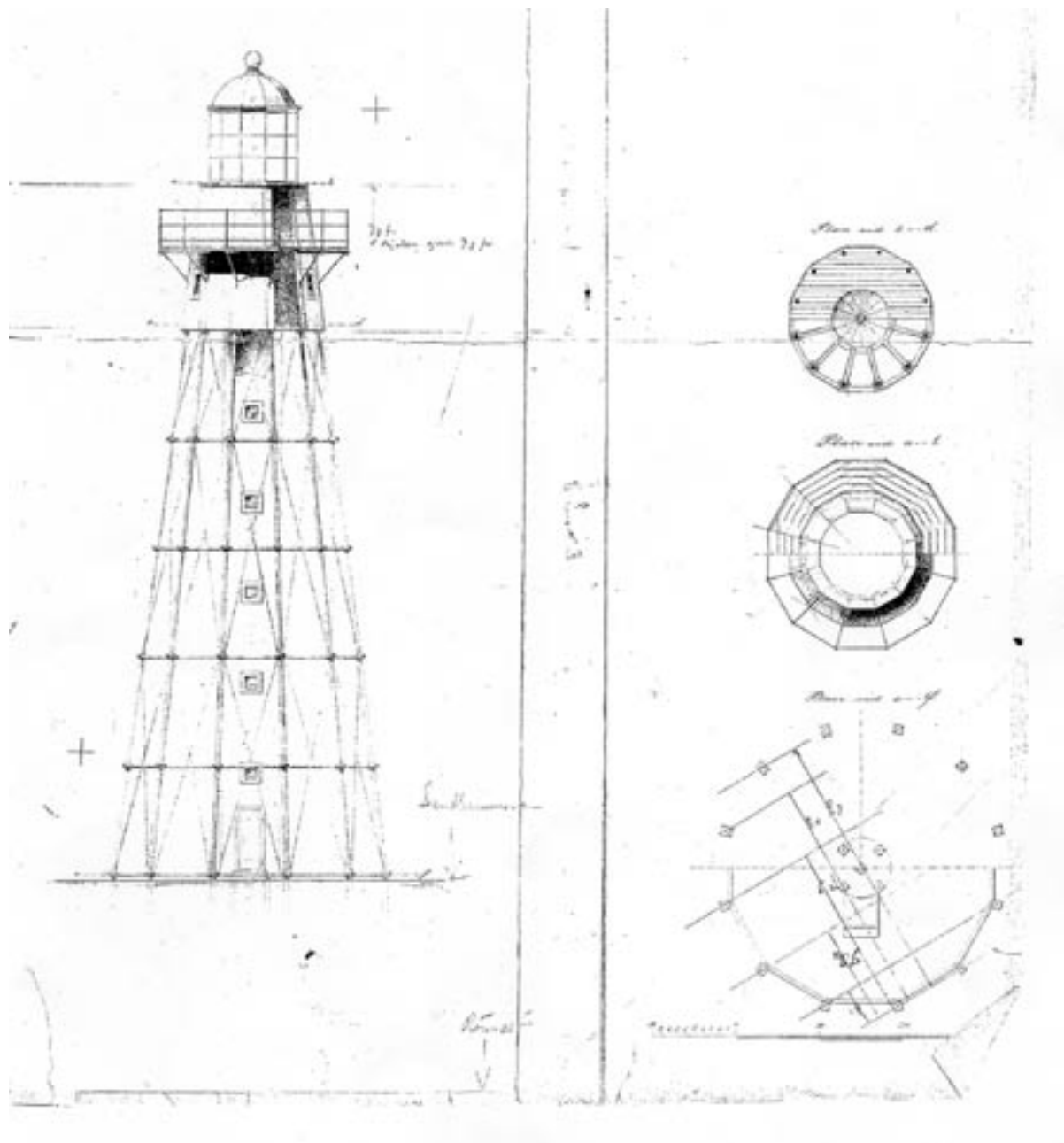
En annan mycket viktig funktion på 1900-talet var att fyrpersonalen skulle rapportera vädret till SMHI dygnet runt över telefon. Man hade vakt för kontinuerlig väderrapportering och för att snabbt starta mistluren när det uppstod dimma

Fyrpersonalen vid VHF-radion.

med nedsatt sikt som följd, även på natten. Var fjärde timme dygnet runt skulle man läsa av och skriva en väderrapport samt ringa in den till SMHI. Man rapporterade lufttemperatur, vindriktning, sikt, barometertryck, vindstyrka samt eventuell nederbörd. Givarna för dessa uppgifter satt uppe på balkongracket. På senare tid installerades även en dimdetektor så att mistluren startade och stängde ner sig själv när det på natten kom eller upphörde plötslig dimma.

Sandhammarens fyr har en mycket lins av 2:a ordningen 1400 mm dioptrisk planlins med 16 fack om 22,5 grader. Karaktären är F1 W 5s. Lysvidd 22M. Numera är det halogenlampa på 1000W

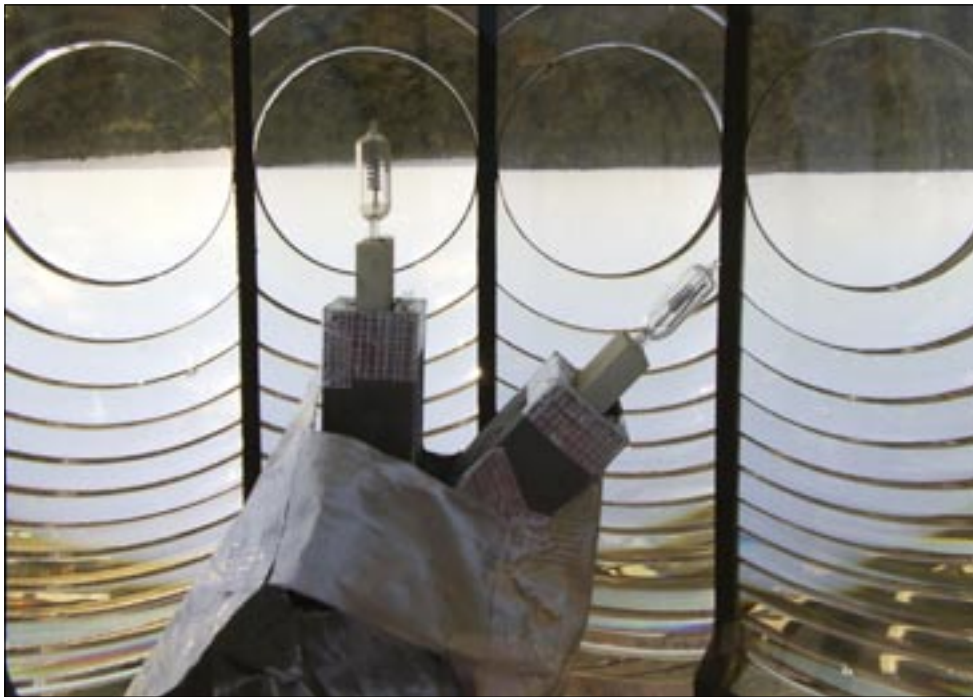

Lins-planet

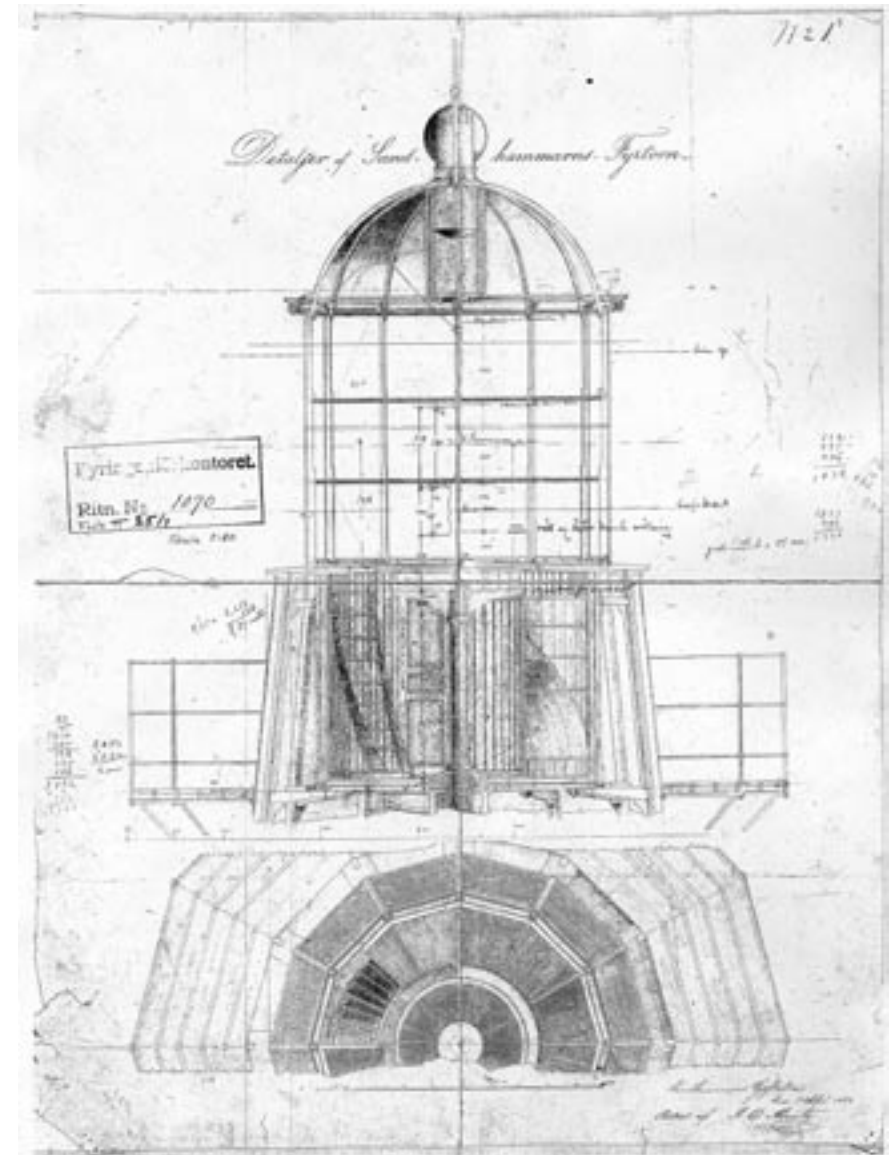
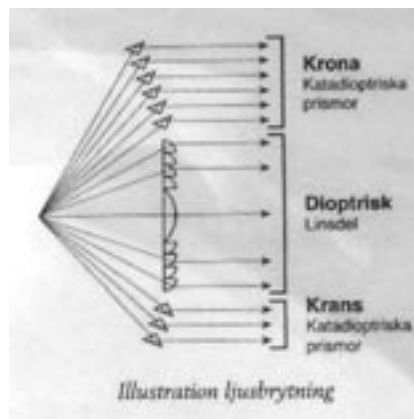
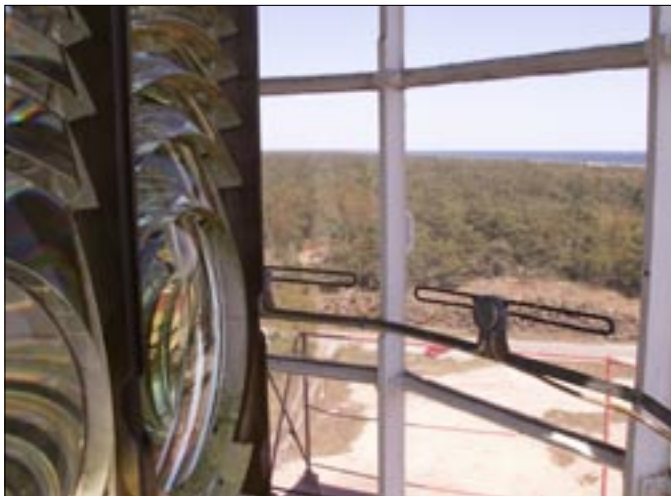
Balkong-planet

Kontors-planet

Fyren har 12 sidor.

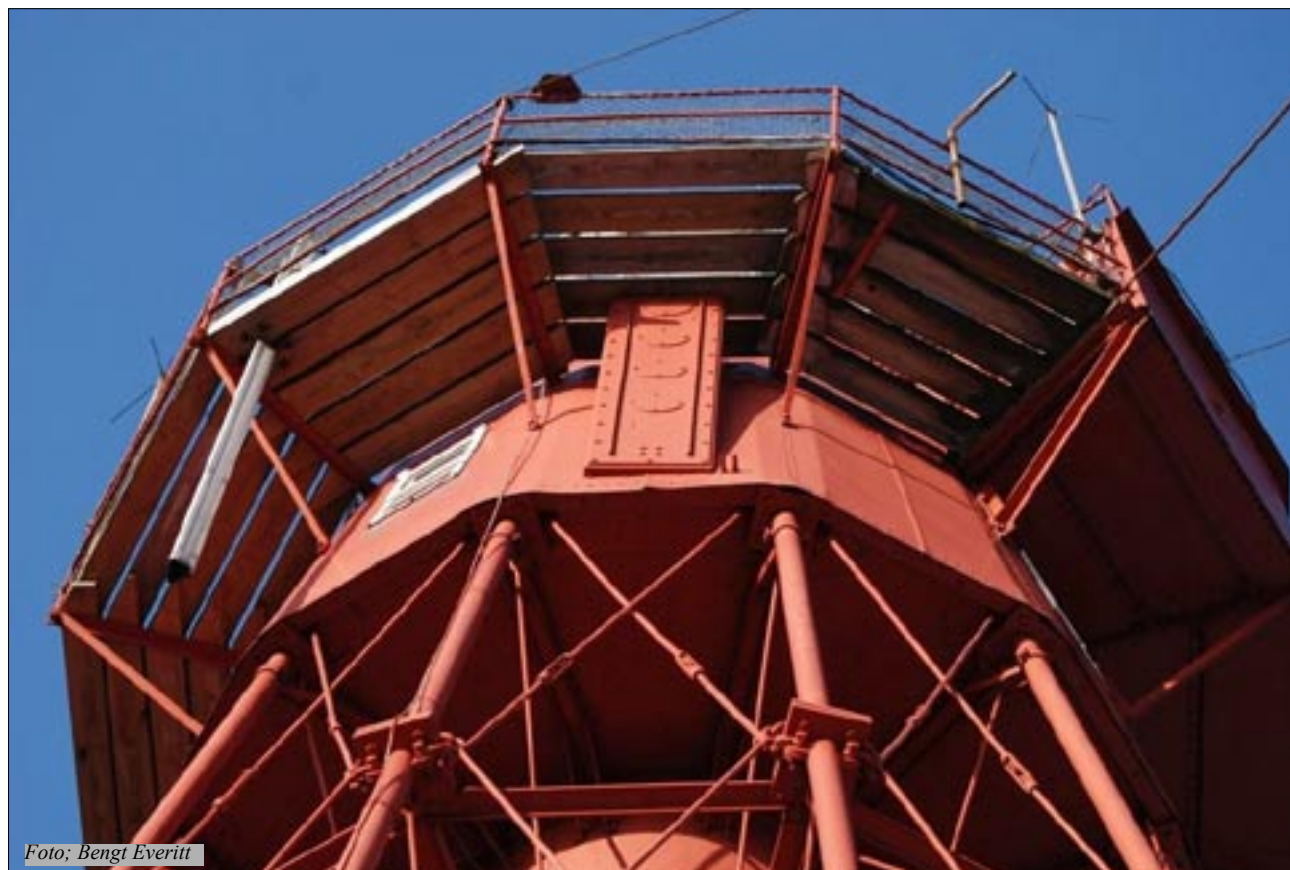
Om den översta lampan går sönder växlas den undre lampan snabbt upp och ersätter på några sekunder den trasiga lampan automatiskt.

Signal-utrustning på fyren.

På övrig tid skulle personalen sköta underhåll på fyren och dess utrustningar. I maskinhuset fanns också en VHF-radio där fartyg vid behov kunde fartyg anropa fyren. Bemanningen uppe i fyren var mycket sällsynt, det mesta arbetet försiggick i maskinhuset. VHF-radio finns i de flesta fartyg både nyttotrafik och nöjesbåtar. På detta band finns det flera kanaler. På kanal 16 ska man ha passning eftersom det är en kanal reserverad för nödanrop. Väderrapportering, radar, mistlursmanöver, extern kommunikation radio och telefon, underhåll av reserv el aggregat sköttes från maskinhuset. Mellan bostäder, fyr och maskinhus fanns det ett internt telefon system. När fyrens ljus eller reserv els dieslarna inte fungerade ringde det i en elektrisk ringklocka borta på fyrvaktarbostadens gavel. Det fanns dock ingen klocka på fyr mästar bostaden.

I maskinhuset finns det också ett stativ som kallas "Kustradio". Till denna mottagarstation är det anslutet några antenner. Denna station kan ta emot radioanrop från fartyg och vidarebefordra dessa till en bemannad kustradiostation i Göteborg eller Stockholm. Denna anläggning finns fortfarande kvar på Sandhammarens fyrplats och är i full drift än i dag. Denna anläggning behövs trots allt även om det finns GSM. Men GSM-systemet är inte prioriterat att fungera över hav och vatten därför behövs kustradioanläggningarna fortfarande.

Foto; Bengt Everitt

"I de runda luckorna fanns en tid mistsignal-tyfoner. Här syns det var mistluren har suttit innan den blev elektrisk och flyttad till stranden.

De fyra mistlurarna i bild drevs med tryckluft från maskinhuset.

Jag har räknat till 6 olika generationer mistlurar under fyrens levnadstid fram till 1977 när all mistlurssignalering avslutades". (Fleming Eklund)

Radiofyr som fartygen kunde pejla emot

Kustradio-stativ. Fortfarande i bruk.

Förutom att kunna ta emot nödanrop så vidarebefordrar man också vanliga telefonsamtal från fartyg till land eller till sjöss. Den fungerar alltså som en relästation för radio och telefon.

På fyren fanns också en radiofyr som fartygen kunde pejla emot och få fram sin bäring mot. Denna metod användes också av flyget. Dock med andra typer av radiofyrar. Man kan på foto av flygmaskiner ungefär fram till 60-talet att det fanns en rund radiopejlantenn monterad framme på cockpit taket. Ungefär rakt ovanför där radiotelegrafisten satt strax bakom pilot och copilot. Radiotelegrafisten var dessutom navigatör. På ett fartyg var alla nautikerna på bryggan kunniga i att sköta radiopejlutrustningen.

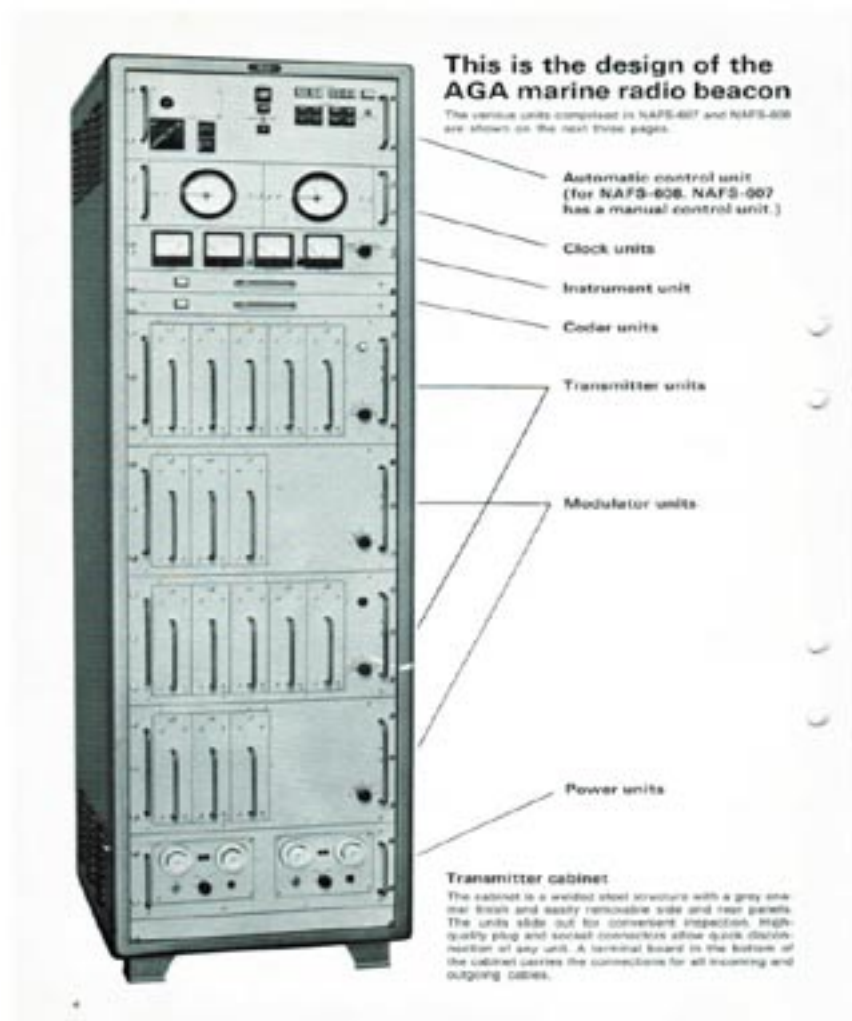
Radiofyr (beacon) 1949-1992 med cirkulär utbredning

Ett navigationshjälpmedel som fartygen pejlade mot med sin vridbara pejlantenn för att få fram bäringen mellan sin position och denna radiofyr. På Sandhammarens radiofyr utsändes kontinuerligt av signal på Frekvens 298,8 kHz Mod 35,4 kHz ID:SM Räckvidd 40 Nm.

Radiofyr sändare, avstärningsbox och antenn. Antenn och sändare var alltid placerat inhägnat för att undvika person olycksrisken. (Bilderna är tagen på Kullens fyr som har motsvara

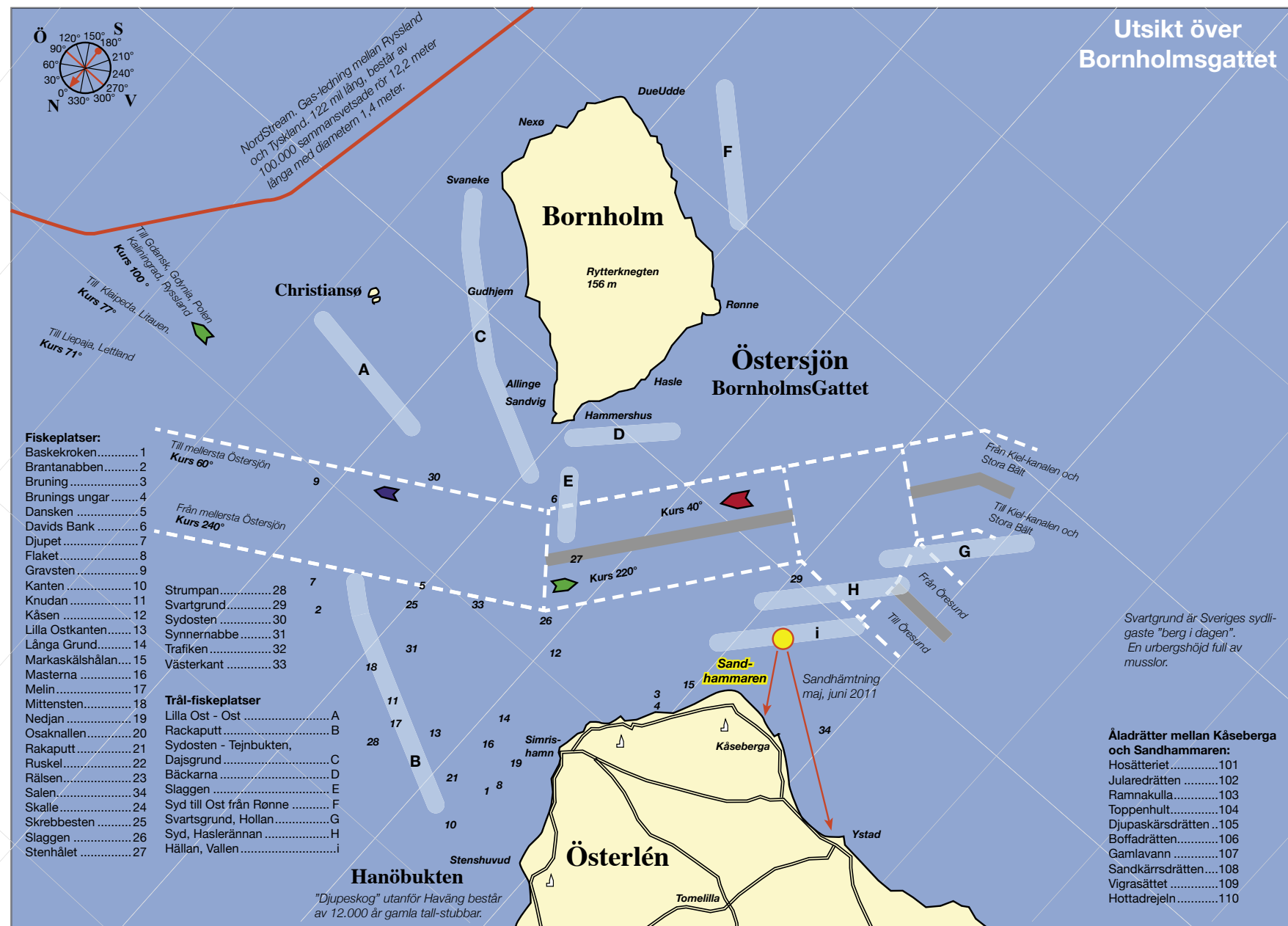
Radiofyrens antenn.

Sändar utrustningen var bestående av två stativ varav ett visas här. Radioförsändarutrustning Fabrikat AGA typ NAFS 607 som var placerad i maskinhuset längst in.

Exempel på ett fartygs pejllantenn och pejlmottagare med bäringsgivare placerat i navigeringsrummet på fartygets brygga. Denna utrustning behövdes för att pejla mot en radiofyr eller hellre flera fyrar för att få fram sitt fartygs position. Metoden används inte mer. Åtminstone inte i våra farvatten.

Det här ser man ifrån fyrbalkongen i riktning mot Bornholm.

Marinens kort-distans radar-anläggning på Sandhammar-fyren.

Närspaningsradar på fyren av typ PS 615 placerades uppe på balkongracket på fyren.

En kortdistans radar anläggning NSRR typ PS 615 på fyren som var Marinens

Denna radar som var placerad högst uppe på fyrbalkongen benämndes vara en invasionsradar och skulle svara för ytspaning i närområdet eftersom man misstänkte att fienden skulle komma sjövägen för att kunna nå KSRR stationen som låg två km väster om fyren. Denna typ av radar kallades NSRR och var av typ PS 615.

Det blev installerat en 3 cm:s vågledare mellan radarantennen på fyrbalkongen och maskinhuset. Det var ett fyrkantigt rör som var 3 cm i bredd det användes för kommunikationen mellan Radarhuvud och radarelektroniken i maskinhuset. Marinen bemannade med både tekniker och operatörer från KSRR-stationen. Dessutom fanns det ett radio kommunikationssystem av typ UK/station m46 som operatören använde för att rapportera vad NSRR-radarn upptäckte.

PPI-utrustningen var tillsammans med plottingtavlan placerad i fyrens maskinhus. Man rapporterade till KSRR 594 eftersom det var en "underradar" av kortdistanstyp till denna. På detta plottingbord gjort av plexiglas ritades alla intressanta radarmål in som följdes med radarn. NSRR radarn kunde se mycket lägre både ytfartyg och lågtflygande flygplan.

Radar plottingbord placerat på väggen i fyrens maskinrum vid radarns PPI

NSRR i maskinhuset.

Radiokommunikationsanläggningar som var Marinens UK-station m/46 ingick i fyrens kommunikationssystem. Avsikten var att kunna ha kontakt med marinens fartyg samt radarstationen längre bort eller andra militära enheter. Den normala kommunikationen till KSRR gick på tråd.

Fartygsobservationer åt Marinkommandot och flyget gjordes sporadiskt. Dock förekom det.

Då sprang någon från marinen upp i fyrornets topp och utförde uppgiften med kikare där uppe genom fönstret. Endast ett av de rektangulära fönsterna är öppningsbart, övre halvan öppnas uppåt utåt, därefter kan man använda kikare. Alla andra fönster är inte öppningsbara och alltså olämpliga att använda kikare genom. Om vädret tillät det så fanns

det även en hållare för en kikare monterad på fyrens balkongräcke.

I vissa perioder fanns det personal från marinen som bodde i maskinhuset och tjänstgjorde som radarobservatörer vid radarn som fanns på fyren. Denna personal skulle även rapportera om de signalspanande fartygen som låg i Östersjön utanför fyren och radarstationen. Denna utökade övervakning förekom speciellt under 70 och 80-talet.

Ett dygn på fyren: väderrapport, underhållsarbete.

En viktig och central uppgift för personalen på fyren var att rapportera väderläget till SMHI var fjärde timma dygnet runt. Av dessa rapporter gjordes det sedan väderprognoser som lästes upp i radion och som var av yttersta vikt att ha för sjöfarten.

Vakthavande fyrvaktare skulle var fjärde timma förutom att samla in väderdata även kolla när det var tid att starta eller stänga av mistluren. Dessutom svara för underhåll och service på apparater och utrustningar

Decca navigator-anläggning. 1970-1990. Bra hjälpmedel för navigering ombord

En engelsk uppfinning som användes första gången vid invasionen av Normandie. Denna navigationssystem ersätter radiopejl utrustningarna. Med hjälp av ett antal Radi outsändningsstationer utplacerade på några strategiska platser på jorden så kan man i ett instrument ombord som är kombinerat med en radiomottagare som visar koordinatpunkten för den positionen man befinner sig på. Mottagaren känner av tre signaler röd, grön och lila som Decca Navigeringssystem är baserat på. Noggrannheten är ner till 50 meter. För att läsa ut sin position behövs ett speciellt sjökort med ett Decca raster inlagt. Utrustningen som används ombord går att hyra av Decca.

Sändarstationen i Sandhammaren är en grön slav som ingår i Södra Östersjökedjan som var ständigt bemannad av tekniker och operatörer bestod av tre 50 meter höga master med 100 meter mellan varje. Här finns även av en del byggnader som innehöll nödvändiga utrustningar för uppehåll, administration, teknikutrustningar och sändare.

Tre stycken 50-meters master vid vägen ner till fyren

De första stationerna innehöll många hundra radiorör senare blev dom moderniserade med halvledare istället. Denna typ av navigationssystem används av både civila och militära fartyg. Många fiskefartyg använde detta nya navigeringssystem för att få större precision i navigeringen än med det gamla radiopejlssystemet. Trots att fiskarna fick betala en avgift för att hyra utrustningen som var installerad ombord tyckte man att det var en

Decca utrustning ombord. Positionen angavs med tre parametrar

lönsam affär eftersom man kunde fiska närmre vraken samt fiska på vatten som man tidigare inte vågade närma sig. Med mer fisk som resultat.

Den andra vinsten var att man sällan fick skador på fiskenäten eftersom man klarade vraken bättre. Numera är anläggningen nedmonterad och metoden används inte mer. Men det var en imponerande anläggning på sin tid.

Sandhammaren från då till nu. Ett strategiskt viktigt hörn av Skåne.

- 1862.** Två fyrar sk Heidenstammare byggs, försedda med fast sken.
- 1872.** En gammal kanon placeras vid södra fyren för att ge svarssignal till fartygen vid dimma
- 1887.** Rovoljelamporna byts ut mot fotogenlampor som ljuskällor
- 1891.** Norra fyren släcks och transporteras bort.
- 1891.** Fyren får en roterande linsapparat som ger en blixtnär 5 sekund och drivs med ett lod
- 1893.** Telefon installeras i fyren och ansluts till allmänna telefonnätet
- 1895.** Som första fyr i Sverige installeras en siren placerad på fyrbalkongen som avger ett bröl vid dimma drivs med tryckluft
Luften kommer ifrån två fotogenmotorer i det nybyggda maskinhuset
- 1942.** Elektrisk lampa på 1000watt installeras 250 000 cd räckvidd 22 Nm
- 1942.** Elektrisk mistlur installeras
- 1948.** Linsapparaten får kullager i stället för lagring på koniska stålruddar
- 1949.** Radiofyr fabrik AGA installeras sk Radiobeacon med cirkulär utbredning för att fartygen ska kunna radiopejla in fyren. Maskinhuset byggs därför till Frekvens 298,8 kHz. Mod 35,4 kHz ID: SM Räckvidd 40Nm.
- 1950.** Dieselmotorer med generatorer installeras som reservelsaggregat
- 1952.** Rotationen av linsapparaten elektrifieras och förses med elmotorer

- 1955.** KSRR 594 kustspaningsradar byggs ett par km från fyren. Anropsbetäckning "Bromsen" Bemannas av Flottan. Långdistansradar med dålig närtäckning. Typ PS239
- 1962.** Lotsverket installerar en VHF radio i fyren
- 1963.** Flottan installerar en NSRR i fyren typ PS-615 typ kortdistans även kallad invasionsradar. Bemannas av Flottan som även svarar för skötsel och underhåll
- 1963.** Flottan installerar även en kortvågsradio i fyren som därmed ingår i flottans system. Mod /46 på 5 watt Made in USA .
- 1968.** Radiofyren RC 272 modifieras.
1968
Ny mistlur installeras i fyren samt drivs med tryckluft. Placering se fyra hål mot öster.
- 1970.** En km väster om fyren byggs en navstation upp i Decca kedjan. Grön sektor. 126 150 kHz.
- 1971.** Fyren delautomatiseras. Tyfonen ersätts av en elektrisk naufon placerad på taket till ett betongfort på stranden ett par hundra meter sydväst om fyren.
- 1972.** En kustradio utrustning installeras i maskinhuset.
- 1977.** All mistlurssignalering upphör vid Sveriges fyrar.
- 1978.** Fyren förklaras som statligt byggnadsminne
- 1985.** NSRR radarn byts ut till en PS-615 med bättre prestanda
- 1988.** Fyren helautomatiseras, avbemannas och förses med nya reservelsgeneratorer. NSRR radarn på fyren plockas ner
- 1992.** Radiofyren stängs
- 2000.** Decca kedjan stängs ner.

Marinens kustspanings-radar KSRR 594. "Bromsen".

Kalla krigets dagar är tiden från 2-världskrigets slut 1947 till muren i Berlins fall 1989. Under denna tid var det en speciell situation och relation mellan stormakterna USA och Ryssland, där även vi Sverige kom med i detta spelet, trots att vi var neutrala. Våra grannländer i Norden valde ju att gå med i NATO vilket vi avstod ifrån att göra. Åtminstone officiellt.

Efter kriget var det några incidenter som skapade oro t.ex Prag, Budapest, Berlin och Cuba krisen. Alla dessa händelser sammantaget gjorde att det på sina håll i världen blev lite nervöst. I Sverige reagerade vi med att snabbt bygga upp incidentberedskapen på olika sätt.

Uppgiften för dessa KSRR radarstationer runt vår kust var att svara för incidentberedskapen i södra Sverige inklusive södra östersjön med Flygvapnet och Marinen. Våra grannar i söder och öster ingick ju i Sovjetunionens kontroll. Uppgiften var att övervaka sjötrafiken speciellt den som hade underlig position besynnerlig hastighet och misstänkt kurs.

*Radarvagn till KSRR station.
För att snabbt komma igång med de olika
KSRR stationerna efter beslutet installerade
man radaranläggningarna i vagnar istället för
att invänta att bygga en bunker för radarn.*

En annan uppgift var att ange ytlägesrapportering till eget fartyg som gick under "radartystnad" samt dessutom svara för målriktning åt kustartilleriet.

Efter kriget hade vi ju den fördelen att vårt samhälle och vår industri fungerade ju direkt utan uppstartningsfördröjningar eftersom vi inte ens hade varit ockuperade. Genom ett fejt agerande hade vi sluppit få hit tyskarna, annars låg det ju nära till hands. Åtminstone efter kriget tog vi nästan parti för västsidan. Vi startade ju omedelbart ett informationsutbyte med väst sidan. Vi hade klart begränsade tekniska resurser. Vi hade lite telefoni och lite radiokommunikationsutrustningar och en del äldre radarstationer.

Tillsin hjälphademan på KSRR-radarstationen assistans av NSRR-radarstationen, invasionsradarn på fyren för skyddet av KSRR-stationen. Basskyddet av radarstationen var mycket begränsat. I händelse av ofred så var en hemvärnsgrupp avdelad för att skydda radarstationen.

Ingången till radarstationen samt MDÖ:s vapen.

Radiokommunikations- utrustningar på stationen

Direkt efter krigsslutet, redan 1946 började alla vapenslagen att utomlands leta efter framför allt radio och radarutrustningar. T.ex fann marinförvaltningen en amerikansk 5 watts UKV-station som inköptes från ett amerikanskt surpluslager i Tyskland. Denna radio hade blivit överflödig nu när kriget hade tagit slut. Varje station kostade USD 19.50 och i inköp blev kallad UK radio m/46.

Dom köptes utan strömaggregat och handmikrotelefon som dom blev försedda med när dom kom till Sverige. Denna UKV-station var placerad på alla marinens fartyg samt alla fasta marina installationer där dom var i aktiv tjänst i 50 år. Den var mycket svår att trimma in frekvenserna på och framför allt var det svårt fixera de injusterade frekvensavstämningstrimningarna. När injusteringarna var gjorda var det av vikt att sätta tillbaks kåporna på radion med största försiktighet för att gjorda justeringar inte skulle hoppa ur.

UKV radio m/46 med handmikrotelefon samt undertill strömaggregatet

Minsveparen M 7 tjänstgjorde i BoMö under flera år.

På 50-talet började det att planeras och byggas kustspaningsradarstationer runt vår kust för att placeras på strategiska platser. En av dessa platser var Sandhammaren.

Två kilometer väster om Fyren placerades KSRR 594 med täcknamnet "Bromsen". På en naturlig kulle i terrängen kallad Rytters kulle placerades radarstationen. Det var i en höjd högst upp som det var byggt en större betongkonstruktion med plats för all utrustning i en nergrävd bunker samt fundament för radarantenn och länkanterner. Radarn var av typ PS 239 fabrikat Marconi. Med 10 cm-s våglängd. Sändarens effekt var på 500 kW, pulsfrekvens 500 Hz. Räckvidd 200 km- Det var en ytspanings radar som även flygvapnet hade nytta av för få veta om lågflygande flygplan som dom inte kunde se med sin egen radar.

Utrustningen var tillverkad av Marconi i England och antennen var utvecklad och tillverkad i Sverige. Radarn hade möjlighet att manuellt växla mellan två olika lobar, en höglob och en låglob. Totalt byggdes det ett 30-tal KSRR stationer runt Sveriges kuster.

De flesta anläggningarna började med att vara installerade i mobila eller åtminstone monterade i täckta 2-axliga vagnar. Det var det snabbaste sättet att få upp en radarstation. Ganska snart gjöt man istället rejäla bunkers i armerad betong på nästan alla platserna.

Bunkrarna innehöll förutom en ingång samt i första utrymmet var två reservels aggregat placerade. Därefter låg det ett teknikrum samt ett radorum och ett större radar operatörsrum med plottingtavla. Dessutom var där en reservutgång. Med radarsignalanalys utrustning

Radarn i Sandhammaren var ju strategiskt viktig och den var därför även utrustad med en sk PQ utrustning som analyserade radarsignaler mot radarstationen. Den kunde analysera de tre olika radarfrekvensbanden X,K och L. Genom att analysera radarsignaler som kom mot radarstationen gick det att få fram vem som spanade och även kunna sätta in motmedel mot fientlig radarstation.

SM-enheten till 5 W UK-stn m/46. M3953-310010 Sändtagare 310.

SM-enhet med luckorna öppnade. Den komplexa mekaniken syns här. "Staven" längst till vänster i mittdelen är en konst-antenn, en glödlampa som användes vid trimning.

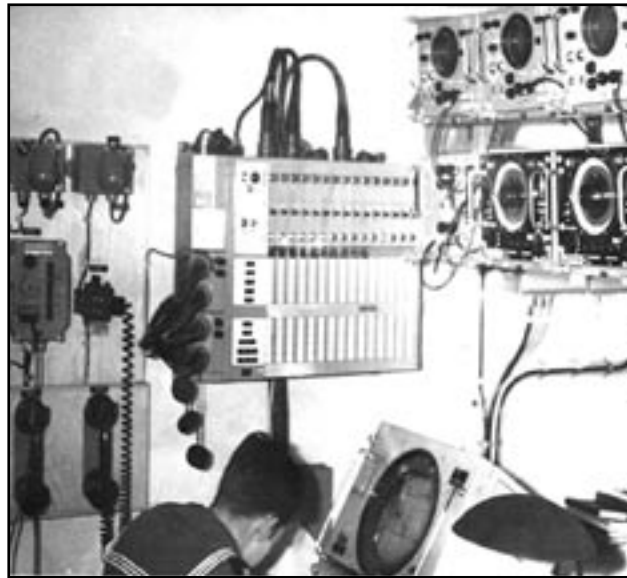
Ett dygn på en kustspanings-radar-station

Denna typ av KSRR station hade följande bemanning:

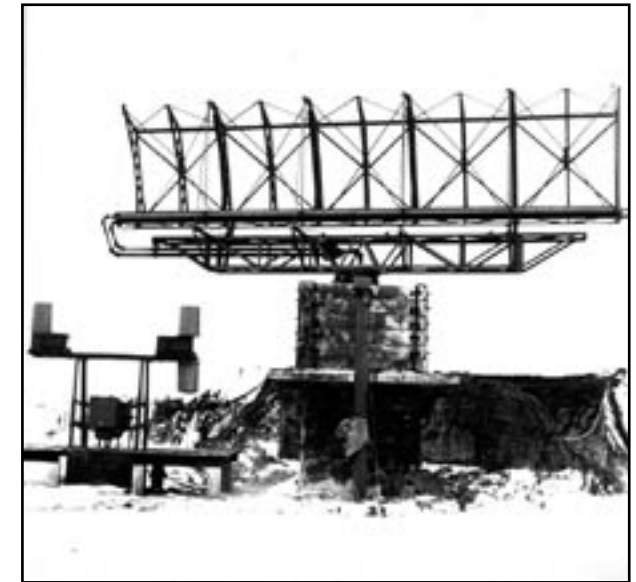
Chef,
stf Chef,
second,
telehantverkare,
chaufför,
kock och
radaroperatörer 9 st för att klara tre skift.
Totalt 25 man

Logomenet låg tvåhundra meter från radarbunkern. Det bestod av två mindre rum för chef och stf.chef second och telehantverkare hade ett rum tillsammans. En större sovsal för alla övriga där det dessutom fanns ett pingisbord mitt på golvet. I matsalen hade vi tidningar och TV samt intog alla måltider. Intill låg köket med en disk där kocken ställde fram maten.

Varje morgon frågade kocken oss om vad vi ville äta till middag sedan ringde han till ICA-handlaren i Löderup och beställde varorna som han ansåg att han behövde i råvaror för att uppfylla dagens önskemål om middag. I köket fanns dessutom en kokspanna för uppvärmning av logomentet. Vi turades om att ha eldvakt dygnet runt.

*PQ utrustning i KSSR central.
Operatörsrum.*

De tre "burkarna" är radar signal-antenner.

Jag hade ju aldrig eldat i kokspanna förr så jag lyckades att vid ett par tillfällen få pannan att koka. Det uppstod då ett otroligt oväsen i värmesystemet, varvid alla som sov vaknade, då var man inte populär. En gång i veckan åkte en ordinans till Karlskrona för att hämta rena kläder, standard proviant och annat som fanns på förrådet där uppe. Till stationen hörde nämligen också en Volvo Duett för denna slags transporter

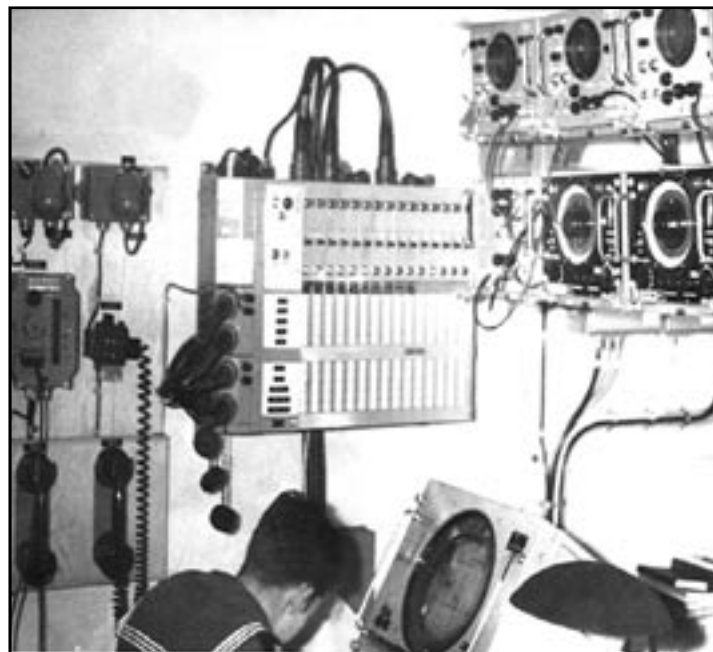
Intressanta händelser på PPI:et dokumenteras med denna Leicakamera. Se exempel längre fram i dokumentet.

Krypterings-maskin

Kalla krigets dagar är tiden från 2-världskrigets slut 1947 till muren i Berlins fall 1989. Under denna tid var det en speciell situation och relation mellan stormakterna USA och Ryssland, där även vi Sverige kom med i detta spelet, trots att vi var neutrala. Våra grannländer i Norden valde ju att gå med i NATO vilket vi avstod ifrån att göra. Åtminstone officiellt.

Efter kriget hade vi ju den fördelen att vårt samhälle och vår industri fungerade ju direkt utan uppstartningsfördröjningar eftersom vi inte ens hade varit ockuperade. Genom ett fejt agerande hade vi sluppit få hit tyskarna, annars låg det ju nära till hands. Åtminstone efter kriget tog vi nästan parti för västsidan. Vi startade ju omedelbart ett informationsutbyte med väst sidan. Vi hade klart begränsade tekniska resurser. Vi hade lite telefoni och lite radiokommunikationsutrustningar mest med Morse.

På väggen syns telefonväxel och kommunikationsutrustningar ovanför PPI:et är radarsignalanalysutrustningen placerad.

På 1950-talet började det att planeras och byggas kustspaningsradarstationer runt vår kust för att placeras på strategiska platser. En sådan plats var Sandhammaren.

Två kilometer väster om Fyren placerades KSRR 594 med täcknamnet "Bromsen". Det var i en höjd högst upp som det var byggt en större betongkonstruktion med plats för all utrustning nergrävt samt fundament för radarantenn och länkantenn. Utrustningen var av typ PS 239 samt av fabrikat Marconi. Det var en ytspaningsradar som även flygvapnet hade nytta av för få veta om lågflygande flygplan som dom inte kunde se med sin egen radar.

Utrustningen var tillverkad i England och antennen var utvecklad och tillverkad i Sverige. Totalt byggdes det ett 30-tal KSRR stationer runt Sveriges kuster. De flesta anläggningarna började med att vara installerade i ett par vagnar innehållande radarelektroniken som placerades i närheten av betongfundamentet för antenn och dess vridbord. I en annan vagn placerades ett par PPI:er och plottingtavla. I denna vagn satt radaroperatörerna som via ett trådlöst kommunikationssystem hade kontakt med närmsta luftförsvarscentral och marinbevakningscentral.

Det var en kontinuerlig drift på dessa centraler, 3-skift. Räckvidden på dessa radaranläggningar var ungefär 200 km eller 100 nm. Sändarens effekt var på 500 kW med 10 cm våglängd, pulsfrekvensen var 500 Hz. Senare när det gjordes permanent installation byggde man också upp reserv el aggregat för att garantera fortsatt drift även vid spänningsbortfall. Förutom radarutrustningarna

fanns det på varje station även trådlösa länkar för kommunikation till luftförsvarscentral med vilka operatören hade kontinuerlig kontakt. Dessa länkar arbetade med Yagi-antennerna som fungerade utmärkt, dock gick dom lika bra på bägge riktningarna. Dvs när information gavs till en luftförsvarscentral i norra Skåne så gick samma information i rakt motsatt riktning ut i

Interiörbild från operatörssrummet med PPI:er och plottingbord på väggen.

Östersjön och av en händelse låg där, just där, en östtyskt eller polskt signalspaningsfartyg.

Vi var på den tiden kontinuerligt uppvaktade av ett par östländer. Deras signalspaning gav dom säkert mycket intressant och viktig information. T.ex genom att skicka ett eget jaktflyg mot svenska kusten kunde man i vår kommunikation höra när vi upptäckte detta flyg och på sätt fick dom ju veta hur lång räckvidd vår radar hade. Antennen på radarn som ju var utvecklad i Sverige var mycket bra och på denna var det möjligt att välja mellan två olika lobar, hög och låg.

Ibland blev vi utsatta för att vi plötsligt inte såg någonting på radar PPI:et det blev bara vitt och vi såg ingenting. Det visade sig då att vi blivit utsatta för ett motmedel från fienden som ville att vi inte skulle se någonting. Motmedlet var att man med hjälp av stanniolremsor som man skickade ut i luften från ett flygplan fick denna effekten.

Det finns också andra störhjälpmedel att på elektronisk väg försöka störa ut radarn genom att störa ut den genom att interferera på samma frekvens. Även detta rapporterade vi via kommunikationslänken till luftförsvarscentralen varvid uppvaktningen ute till havs fick bekräftat att man lyckats med sin aktion.

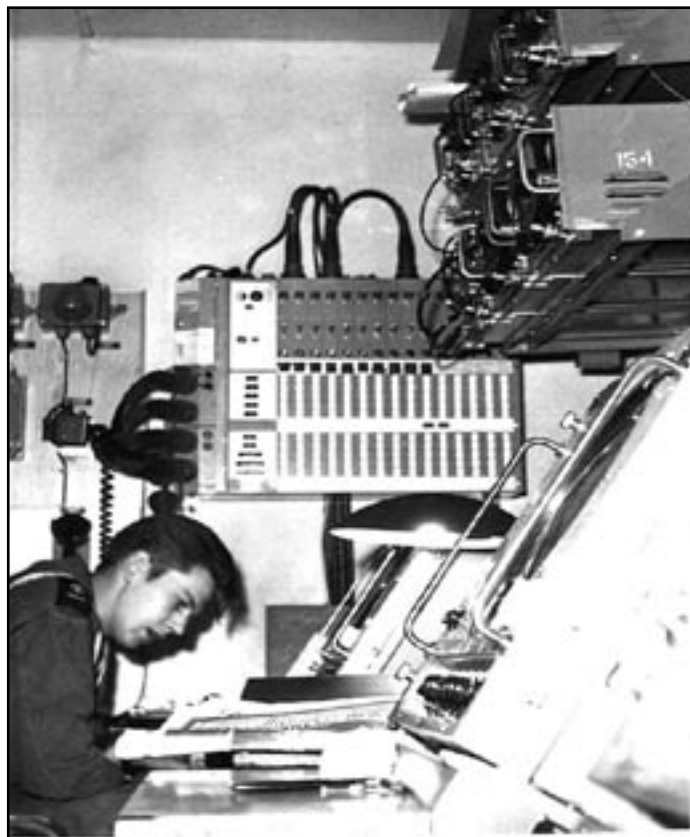
Sverige var kontinuerligt utsatt för olika metoder för övervakning. Speciellt fram till 80-talet hade vi alltid uppvaktning. Alltid när vi gjorde en militär aktivitet hade vi speciellt uppvaktning från östtyskar och polacker som mycket väl visste att vi representerade det svenska naiva öppna samhället.

Att läsa tidningen under passet var absolut förbjudet. Normalt låg alla tidningar gömda i kabelkanalerna som gick i golvet.

Radar anläggningen var igång dygnet runt utan avbrott. Ett ganska enformigt jobb. PPI operatören rapporterade till den operatör som gjorde plottningen på tavlan. När man fann ytfartyg eller flyg som uppförde sig underligt rapporterade vi till både till flyget och marinen som sedan fick bestämma åtgärden. Tre var tre man i centralen kontinuerligt. För att komma in i centralen fick man ringa in till op-rummet samt uppge en kod varvid fick öppna inifrån och släppa in besökaren.

Bild från Sjöinformationen på BoMö i Malmö under vilken radastationerna lydde och rapporterade till.

Bilder från radar-stationen.

Högspänningsdelen till radarn.

Kommunikation med yttervärlden skedde med trådbunden telefoni eller med radio-länk kommunikation. Vissa meddelanden krypterades först innan dom skickades. Vi hade två metoder. Den mest avancerade var Krypto med krypteringsmaskin innehållande en krypteringsnyckel. Den andra metoden var inte så sofistikerad och hette TT-MKB.

Det var en kontinuerlig kommunikation ett LFC i norra Skåne samt Marinen i Karlskrona som kallades Berget i fredstid. I ofred skulle vi rapportera ytspaningen till kustbevakningscentralen som var placerad i landsfiskalsvillans källare i Kivik

En gång per dygn hade vi en timme daglig tillsyn då vi optimerade systemet för bästa tekniska prestanda samt reparationer. Någon med totalsyn på igångvarande radarstationer bestämde dagligen tiden för när det dagliga stoppet skulle vara.

Bild på den tekniska utrustningen. Den uppfyller knappast dagens krav på prestanda, säkerhet, miljö eller driftssäkerhet. Egentligen borde man inte kunna varken producera barn eller ha något hår kvar efter att ha vistats i den miljön ett år. Tyvärr har det mesta håret försvunnit men det är nog svårt att föra i bevis.

På bilderna syns vågledarna som var

Teknikern justerar på högspännings-delen.

anslutna till antennen i vilken både signalen ut och returnerad signal gick. Varje dag stängdes stationen ner en timme för dagligt underhåll och justeringsarbete. Elektroniken är av 40-tals utförande.

Varje dag kom det ett Natoplan som var av typ signal och radarspaning. Den gick samma rutt varje dag. Detta var en verksamhet som ingick i kalla kriget.

Förutom radarantennen och PQ-antennerna fanns det ett par master med antenner för radiokommunikation. Det var strålningen bakåt från dessa som plockades upp av de signalspanande fartygen som låg i rak linje från länkstråket på land.

Utanför kusten låg ofta en signalspaningsbåt från östblocket och fångade vår kommunikation. Signalspaningsfartyget låg i länkstråkets förlängning ute i havet. Se skiss på fartygets position.

Ingången till radarbunkern och kommunikations-antennerna.

“Intressanta” fartyg fotograferades uppifrån Hammars backar. Dock hade kameran ett 1000 millimeters objektiv.

Med hjälp av denna Hasselbladskamera som var försedd med ett 1000 mm:s objektiv dokumenterade vi de signalspanande fartygen, från stranden, som låg en bit ut till havs. Vi såg dom ju på radarn så vi visste var dom var där men vi visste inte vem dom var förrän vi registrerat dom med Hasselbladaren.

Redan under kriget före KSRR radarns tillkomst fanns det fotospaning med stillbildskamera uppe ifrån Hammars backar vid vackert väder. Det var en del fartyg som passerade förbi i Bornholmsgattet som var intressanta att dokumentera.

Östtyskt signalspaningsfartyg i Simrishamns hamn.

Tidigare fanns det ett bevakningstorn av betong på Hammars backar ett par km väster om Rytters kulle som var ständigt bemannat. Bevakningen sköttes med kikare och kameror med kraftfulla objektiv.

Fritids-aktiviteter

I sovsalen var det stundtals trångt speciellt när det dessutom skulle finnas plats för ett pingisbord också. Dom som tjänstgjort på natten och sov var ju måttligt roade av pingisspelet.

Just innanför ytterdörren till logomentet fanns ett träställ i vilket det stod ett 20-tal k-pistar i händelse av att vi skulle behöva skydda vår bas.

Bara för skojs skull.

Basförsvarsövning på allvar.

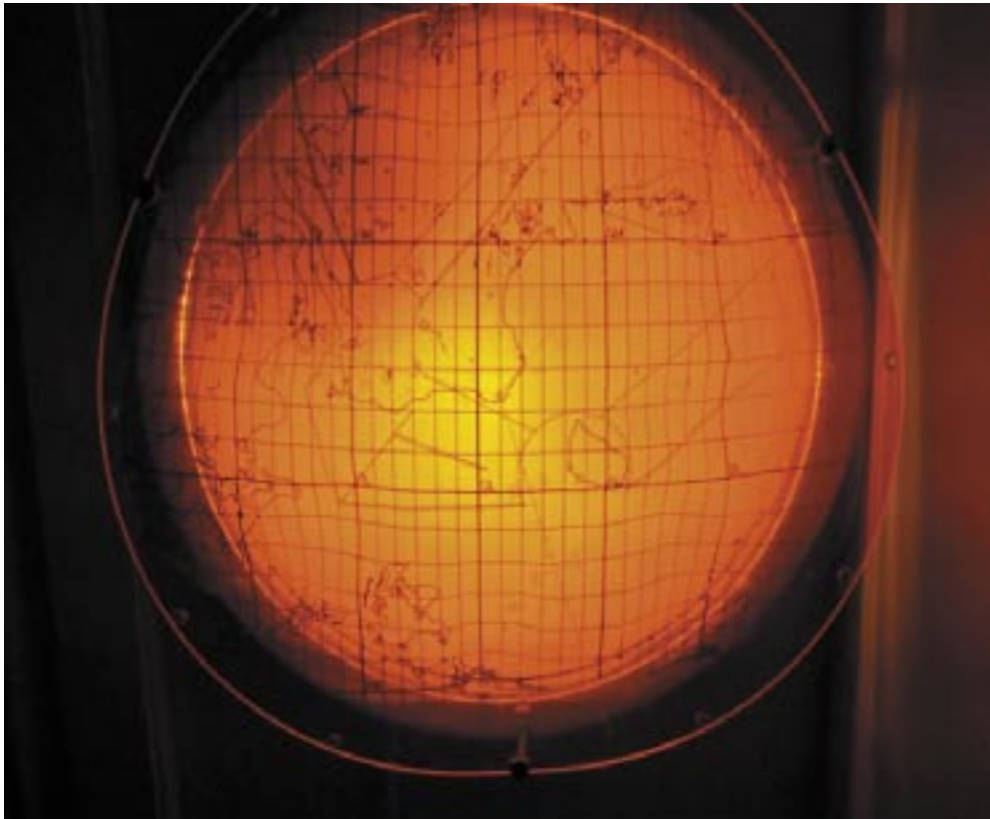

Bild av PPI med inlagd karta Foto taget med Leica kameran av PPI som visar södra Östersjön. Det var en imponerande auktionsradie på radarn. Betänk att det är teknisk nivå 50-tal.

Bild tagen med Leica-kameran. Lägg märke till fartygen som ligger som ett pärlband mellan Bornholms-gattet och Kiel-kanalen

Sjöfarten har varit mycket betydande för Ystad.

Hamnen har varit betydelsefull för Ystad i många hundra år. Det var framför allt varit transport till och från jordbruket samt till industrin. På senare tid även färjetrafiken till Polen och Bornholm. Detta har även påverkat tågtrafiken positivt. Med fartyg har det kommit kol, koks, petroleum och gödning. Ut från hamnen gick det mycket spannmål och socker.

Numera går det dagligen flera färjor till både Bornholm och Polen med personer, personbilar och lastbilar. Det går t.ex fyra stora färjor till Polen och det är många avgångar till Bornholm.

Numera finns det tillförlitliga nautiska hjälpmedel ombord på fartygen för att fartygen tryggt och säkert ska kunna ta sig ut och in i hamnen. Tidigare använde man t.ex fyrar med speciell ljuskaraktär som fartygen använde sig av när dom skulle angöra eller lämna Ystad hamn. Efter hand har de nautiska systemen ombord vidareutvecklats så behovet av t.ex fyrar är numera marginellt. Fyrar och mistlurar är nu nästan helt borta från våra hamnar.

Ungefär något väster om nuvarande tingsrätten är byggd idag byggdes 1865 en åttakantig 16 meter hög fyr av plåt som var nitad samman. Den var byggd av fyringenjör Gellerstedt och konstruerad av G von Heidenstam.

Samtidigt byggdes av Ystad-Eslövs Järnvägen ett godsmagasin i hamnen där Bornholmsterminalen finns idag. När det var färdigt upptäcker man att godsmagasinet skymmer fyren från havet. Byggansvarig för fyren, Adelsköld åkte då till Stockholm för att tala med sjöminister von Platen vilken gav Adelsköld mandat och pengar till flytta fyren till den plats där den finns idag.

Denna fyr byggdes 1865 och släcktes 1975 och var en inseglingsfyr för hamntrafiken.

Flyttningen gick till så att man grävde ut under fyren och körde ner en specialbyggd järnvägsvagn under tornet, därefter lade man ut järnvägsräls uppe på marken fram till nuvarande placering. Lyftet av fyrtornet upp på järnvägsvagnen gjordes med lokomotivdomkrafter. Under transporten stod Adelsköld uppe på fyrbalkongen och ledde manövern. Tornet drogs av 50 man med hjälp av linor. Förflyttningen gick mycket sakta fram till nuvarande plats där ett fundament redan var gjort och på vilket fyrtornet placerades. Kostnaden för denna förflyttning slutade på 80 Riksdaler. Året var 1866 då fyren togs idrift efter förflyttningen till sin nya position.

Fyren placerades först på andra sidan järnvägsspåren men flyttades senare till plats den har idag.

Fyren var försedd med optik av 4:e ordn. (500mm) dioptrisk trumlins 2 fack å 90 grader med katadioptrisk krona (5 ringar) och krans (3 ringar) samt lysgaslampa.

År 1894 installerades Auerbrännare för lysgas (förbrukning 110 l/tim). År 1922 kompletterades linsen med en sfärisk spegelreflektor och Dalénljus med klipp (förbrukning pilotlåga 0,4 l/tim + drift 9 liter/tim).

Fyren elektrifierades 1939 (60 watt 220 V lampa) och togs ur bruk 1975.

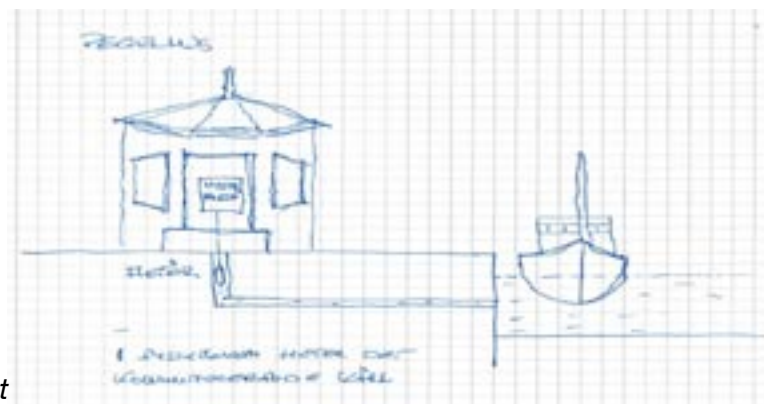

En annan viktig funktion är att kunna ange vattenståndet i hamnen för att man ombord på fartygen ska veta vattennivån i hamnen, isynnerhet så att där är tillräckligt med vatten under kölen på fartyget. I vissa vädersituationer kan vattenståndet bli väldigt lågt och det är viktigt att fartygets nautiker får information om detta tidigt före anlop av hamnen.

För detta ändamål fanns det ett pegelhus där mätningar gjordes av vattennivån i hamnbassängen. Här inne i detta hus fanns en mätutrustning som kontinuerligt mätte och registrerade vattennivån. Huset finns vid sidan av fyren och används inte mer som mätstation. Detta instrument heter Mareograf och användes i Ystad 1886 till 1987.

Som framgår av skissen finns det ett rör mellan hamnbassängen och ett vertikalt rör i Pegelhuset i vilket där är en flottör i. Denna flottör är kopplad till ett instrument på vilket man kan avläsa den aktuella vatten nivån i hamnbassängen.

Här journalförs vattenståndet med hjälp av en skrivare som ritar vattennivån på ett diagrampapper. Denna uppgift är fortfarande av yttersta vikt för nautikerna ombord på fartygen och funktionen finns fortfarande dock mäts nivån elektroniskt kontinuerligt och det går numera att ringa till denna nya utrustning och få ett besked om nivån för ögonblicket.

Registreringsutrustningen i Pegelhuset

Flottalistaludan i Grönet på Brantevik

I Brantevik ett par hundra meter söder om samhället lät Marinen uppföra, en vad man kallade signalstation i början på 1940-talet.

Fast egentligen var det en bottenhydrofonstation avsedd till att lyssna på ljud från fartygsmotorer under gång ute till havs. Tanken var nog, att så tidigt som möjligt höra om ett tyskt invasionsförsök från havet var på gång under andra världskriget.

Denna slags stationers byggdes upp i all hast i början av 40-talet på flera platser i Sverige. Förmodligen blev det ett 30-tal anläggningar runt Sveriges kust.

Det går att höra ett fartygs motor ett 10-tal kilometer i vattnat. Avståndet är bl.a. avhängigt salthalten i vattnet.

Marinförvaltningen beslöt i början av 40-talet bygga dessa anläggningar. Byggnaderna skulle vara av trä och byggas av lokala snickare. Det var ju lite unikt att man använde trä som material det finns ju inte så många andra hus i Brantevik av trä. Det kan t.ex. ha varit priset och att det skulle vara en tillfällig provisorisk byggnad. De båda lokala snickarna Gustav Nordström och Axel Nordström byggde huset.

Den 31 juli 1942 kom ett större kabelfartyg och lade ut en kabel från Flä ut till hydrofonutrustningen ute till havs i riktning mot Bornholm. När utrustningen var på plats

bemannades den av en flaggstyrman och en furir från flottan för drift och skötsel.

Man kunde förmodligen höra ett antal motorer när man lyssnade men eftersom man inte kunde identifiera fartygen hade man en snabb motorbåt hamnen som använde och gick ut för att identifiera fartyg med. Fartyget hette Hogland.

Flaggstyrmannen hette Rydberg och ibland hade han sin familj med som då bodde inackorderade hos Westerbergs. Övervakningen var ju speciellt viktig på natten eftersom man misstänkte att en eventuell invasion av Tyskland förmodligen skulle förväntas ske då. Operatören fick då sitta inne i huset med hörlurar på hela tiden hela vakten. Hydrofonutrustningen gav ifrån sig ett mycket svagt ljud som lätt försvann i störande omgivningsljud. Större invasionsföretag dagtid skulle ju vara lätt att upptäcka med en kikare från Sandhammarens fyr, därför var uppmärksamheten störst på natten. Som framgår av fotot så var där ett kraftigt fundament i trädgården förmodligen stod där en antennmast men jag kommer inte ihåg det.

Dagtid hade man ofta övningar att skydda sig och signalstationen med handeldvapen. Dessa övningar uppskattade byns småpågar som samlade på tomhylsorna efter en sådan övning. Vi denna tidpunkt var också gruvorna ett par hundra meter därifrån igång och bröt fältspat.

Så det var mycket aktivitet på den tiden i södra Brantevik. Förmodligen höll man på med både signalstation och gruvor till 1946-1947.

Själv frågade jag en flottist någon gång på

50-talet vad man gjorde inne i ludan. Då satte han fingret för sin mun och väste sccchhh vilket betydde jättemiktigt och fråga aldrig igen.

I slutet på 40-talet avriggade man signalstationen och byggnaderna användes istället till förråd fram till att det gjordes ett inbrott. Då tömdes byggnaderna helt och blev sedan på 1970 talet sommarstuga vilket det fortfarande är.

Senare på 70-talet installerades ett antal amerikanska bottenhydrofon anläggningar på strategiska platser runt Sveriges kust med mycket högre prestanda. Dessa finns kvar men är inte i drift men dom är fortfarande hemligstämplade.

Det var Ingvar Karlsson som fattade beslutet. Resultaten och ljudinspelningarna har vi delat med oss av till USA, det är säkert deras egendom. Systemet heter SOSUS.

På fundamentet i trädgården var en radio-kommunikations-antenn placerad.

Signal-matros.

Hydrofon-operatör.

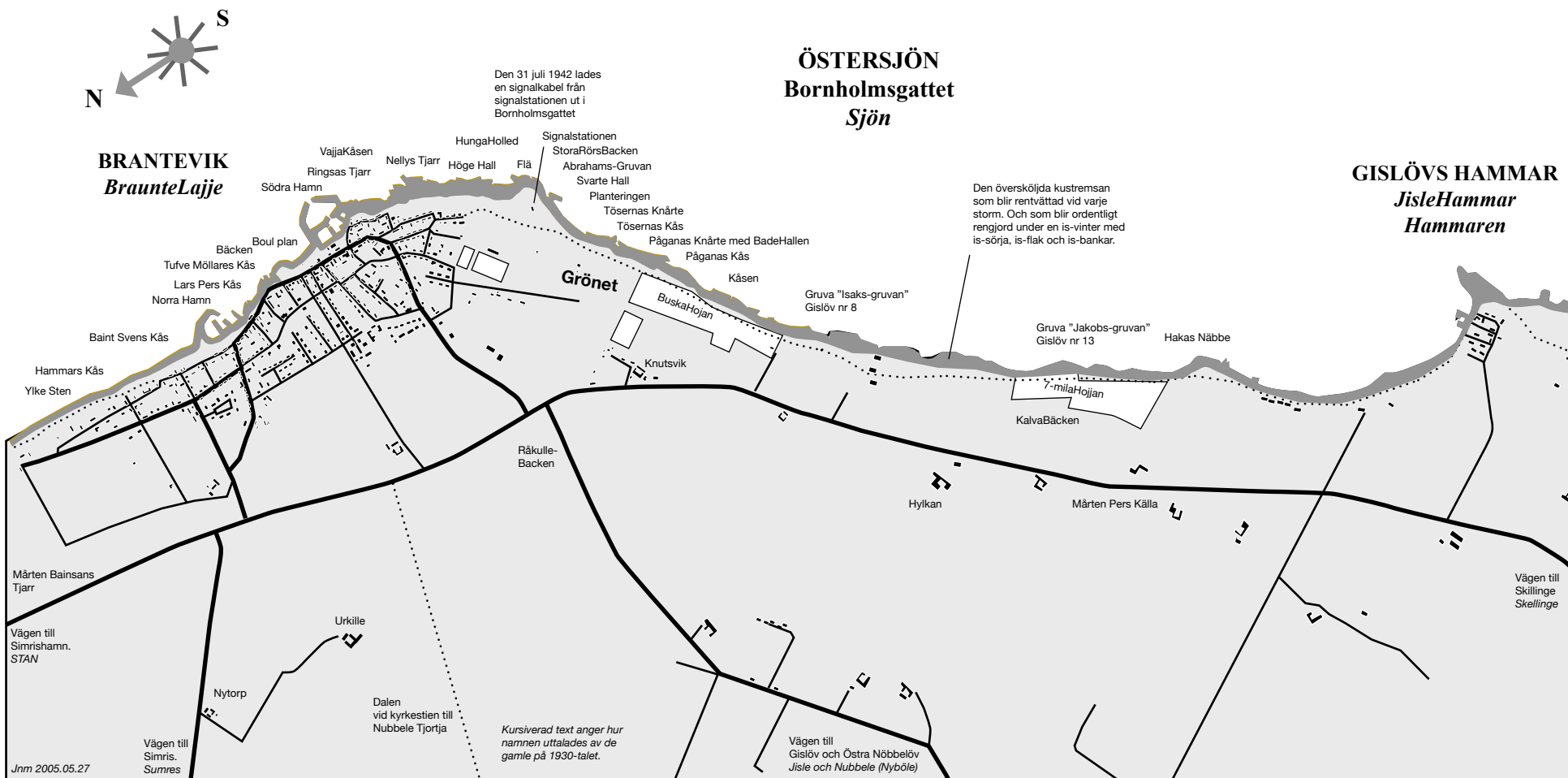
*Hydrofon-
utrustning.*

Flottista-ludan

6 juni 1943. Parad i Grönet med Hemvärnet, lottor och militärer.
 Taggtrådsstängel längs sjön.
 Bakom Henrik Håkansson's hönsahus syns flottistaludan.

2010.08.16 J. N.

*Höge Hall med Flä i bakgrunden. Till höger syns Signalstationen.
Vid horisonten syns Sandhammar-fyren och hitom den GislövsHammar-udden.*

*Man sprängde en ränna för kabeln där den går ut i sjön.
Syns som en mörk linje på flygfotot.*

*En svensktillverkad jagare som
tjänstgjorde under kriget*